

Byla C-264/22**Prašymas priimti prejudicinį sprendimą****Gavimo data:**

2022 m. balandžio 20 d.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas:

Tribunal da Relação de Lisboa (Lisabonos apeliacinis teismas, Portugalija)

Sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priėmimo data:

2022 m. balandžio 5 d.

Apeliantas:

Fonds de Garantie des Victimes des Actes de Terrorisme et d'Autres Infractions

Kita apeliacinio proceso šalis:

Victoria Seguros S.A.

Apeliaciniai skundai pagal bendrąją ir specialiąją procedūrą (2013 m.)**Byla Nr. 121/17.0TNLSB.L1**

Apeliacinis skundas – galutinis sprendimas

Teismas *a quo* – *Tribunal Marítimo de Lisboa* – J2 (Teismas Nr. 2)

Apeliantas: *Fonds de Garantie des Victimes des Actes de Terrorisme et d'Autres Infractions*

Kita apeliacinio proceso šalis: *Victoria Seguros, S.A.*

Santrauka

1. Kadangi nagrinėjamos faktinės aplinkybės kyla dviejų Europos Sąjungos valstybių narių įstatymų kolizija, civilinei (ir komercinei) deliktinei atsakomybei, kuri turi būti laikoma apimančia žalą gyvybei ir sveikatai, taikytina teisė pirmiausia nustatoma pagal Reglamentą „Roma II“ (2007 m. liepos 11 d. Reglamentą (EB) Nr. 864/2007), kaip numatyta jo 1 straipsnio 1 dalyje; pagal

Portugalijos Respublikos Konstitucijos 8 straipsnio 3 dalį šis reglamentas yra tiesiogiai taikomas vidaus teisės sistemoje.

2. Prašymu priimti prejudicinį sprendimą siekiama dvejopo tikslo – būti priemone, užtikrinančia bendrą Europos Sąjungos teisės taikymo pobūdį ir nacionalinių teismų, kaip bendrosios kompetencijos Sąjungos teisės teismų, vaidmenį, kad būtų užtikrinta visų Europos piliečių teisinė lygybė.

3. Esant pagrįstų abejonių dėl Reglamentu „Roma II“ nustatytos reglamentavimo sistemos aiškinimo ir taikymo, kurios turi esminės reikšmės galutiniam šalių ginčo išsprendimui, ypač apeliacinio skundo dalyko įvertinimui, būtina kreiptis į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą, kad būtų užkirstas kelias nagrinėjamos Bendrijos teisės aiškinimo skirtumams.

4. Todėl nuspręsta kreiptis į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą su tokiu prašymu priimti prejudicinį sprendimą: Ar teisės į žalos atlyginimą senaties taisyklėms taikytina avarijos vietos teisė (Portugalijos teisė) pagal 2007 m. liepos 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 864/2007 („Roma II“) 4 straipsnio 1 punktą ir 15 straipsnio h punktą ar tuo atveju, kai subrogacijos pagrindu pereina nukentėjusiojo teisės, taikytina šiuo pagrindu teisės perėmusio „trečiojo asmens“ teisė (Prancūzijos teisė) pagal šio reglamento 19 straipsnį?

*

Lisabonos apeliacinio teismo 7-ojo skyriaus teisėjai nusprendė:

I. FAKTINĖS APLINKYBĖS

1. Ieškinys

Fonds de Garantie des Victimes des Actes de Terrorisme et d'Autres Infractions bendra tvarka pareiškė ieškinį dėl sumokėjimo **Victoria Seguros, S.A.** ir jame prašė priteisti iš atsakovės **229 480,73 EUR** (du šimtus dvidešimt devynis tūkstančius keturis šimtus aštuoniasdešimt eurų ir septyniasdešimt tris centus) ir delspinigius, skaičiuojamus nuo ieškinio įteikimo dienos.

Ieškovas teigė, kad 2010 m. rugpjūčio 4 d. Alvaro paplūdimyje į Prancūzijos pilietį <...> atsitrenkė savininko <...>, kurio civilinę atsakomybę buvo apdraudusi atsakovė, vedamas laivas; laivas sraigtu trenkėsi į atitinkamą asmenį, kuris plaukiojo ir nardė laivybai draudžiamoje vietoje, kuri skirta tik maudytis ir plaukioti; dėl to jis patyrė sunkių kūno sužalojimų ir jam buvo taikytas įvairus medicininis gydymas.

Minėtas besimaudęs asmuo Liono pirmosios instancijos teisme pareiškė ieškinį *Fonds de Garantie des Victimes des Actes de Terrorisme et d'Autres Infractions*,

kaip Prancūzijos įstaigai, kuri, be kita ko, atlygina žalą dėl nelaimingų atsitikimų, ir pareikalavo atlyginti žalą, patirtą dėl Portugalijoje įvykusios avarijos, per kurią jis nukentėjo.

Per tą teismo procesą šalys susitarė dėl 229 480,73 EUR žalos atlyginimo, kurį ieškovas jau sumokėjo nukentėjusiajam.

Todėl tame ieškinyje prašyta nurodyti atsakovei grąžinti ieškovui minėtą sumokėtą sumą ir teigta, kad reikalavimui ir pareigai atlyginti žalą turi būti taikoma Portugalijos teisė, o dėl senaties ir terminų skaičiavimo taisyklių – Prancūzijos teisė, kaip matyti iš 2007 m. liepos 11 d. Reglamento (EB) Nr. 864/2007 19 straipsnio.

Atsiliepime į ieškinį atsakovė, viena vertus, pateikė teisės senaties terminu grindžiamą prieštaravimą dėl esmės ir, kita vertus, iš esmės neigė daugelį su įvykiu susijusių faktinių aplinkybių ir prašė atmesti ieškinį.

Taigi apibendrinant ji, atsižvelgdama į Civilinio kodekso 45 straipsnio 1 dalies nuostatas, pasisakė už Portugalijos teisės taikymą, be kita ko, kiek tai susiję su senaties terminu, ir pateikė tokį prieštaravimą Civilinio kodekso 498 straipsnio 1 dalyje numatytais tikslais, atsižvelgdama į tai, kad ieškinio pareiškimo dieną – 2016 m. lapkričio 29 d. – jau seniai buvo suėjęs ieškovo teisės senaties terminas, t. y. nuo įvykio dienos buvo praėję daugiau nei šešeri metai.

Atsakydama dėl bylos esmės ji tik pripažįsta įvykusią avariją, taip pat kad su avarijoje dalyvavusio laivo savininku buvo sudaryta jūrų transporto draudimo sutartis, bet ne konkrečias tos avarijos aplinkybes, ir nurodo faktines aplinkybes, kuriomis siekiama pagrįsti tik besimaudžiusio asmens kaltę, visų pirma dėl to, kad jis plaukiojo už laivybos kanalą žyminčių plūduru ir už zonos, kurioje leidžiama maudytis, ribų, daugiau nei 300 metrų nuo pakrantės, ir nesinaudojo signaliniu plūduru; bet kuriuo atveju ji teigia, kad ieškinio suma yra per didelė.

Atsakydamas į pateiktą prieštaravimą ieškovas ginčijo šį senaties terminu grindžiamą prieštaravimą ir apibendrinant teigė, kad, remiantis Civilinio kodekso 498 straipsnio 3 dalimi, senaties terminas nėra suėjęs nei pagal Prancūzijos, nei pagal Portugalijos teisę; toje Civilinio kodekso straipsnio dalyje numatytas dešimties metų teisės į grąžinimą įgyvendinimo senaties terminas, kuris pradėtas skaičiuoti tik nuo tada, kai nukentėjusiajam buvo išmokėta paskutinė žalos atlyginimo dalis, t. y. nuo 2014 m. balandžio 7 d., kai ieškovas atliko paskutinį mokėjimą nukentėjusiajam.

*

<...> [su procesu susiję aspektai]

Bylą nagrinėjant įprastine proceso tvarka įvyko teismo posėdis ir vėliau priimtas sprendimas, kuriuo patenkintas senaties terminu grindžiamas prieštaravimas, o ieškinys ir atsakovei pareikštas reikalavimas atmesti.

2. Apeliacinis skundas

Nesutikdamas su tuo ieškovas pateikė apeliacinį skundą; jo argumentai baigiami šiomis išvadomis:

(A) Ieškinio pareiškimo dieną ieškovo teisės subrogacijos tvarka reikalauti nukentėjusiajam sumokėtos sumos senaties terminas nebuvo suėjęs. (B) Ieškovo subrogacijos teisė atsiranda tik po to, kai išmokamas žalos atlyginimas, kurį gražinti reikalaujama šioje byloje. (C) Pagal 2007 m. liepos 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 864/2007 19 straipsnį nagrinėjamu atveju esant subrogacijai taikomi Prancūzijos teisės aktai. (D) Prancūzijos teisėje nustatyta, kad senaties terminas *Fonds de Garantie des Victimes des Actes de Terrorisme et d'Autres Infractions* subrogacijos atveju skaičiuojamas nuo teismo sprendimo priėmimo dienos; nagrinėjamu atveju šis sprendimas priimtas 2014 m. kovo 20 d. (E) Net ir tokiu atveju, tik praėjus dešimčiai metų <...>. [argumentų nurodymas] (F) Todėl pagal Prancūzijos teisę ieškinio pareiškimo dieną apelianto teisės senaties terminas nebuvo suėjęs. Tačiau, nepripažįstant faktinių aplinkybių savo nenaudai, (G) jei laikoma, kad sprendimas yra nustatytas Portugalijos teisėje, pagal Civilinio kodekso 498 straipsnio 1 ir 2 dalis senaties terminas pradedamas skaičiuoti tik nuo žalos atlyginimo išmokėjimo ar išmokėjimų dienos. Iš tiesų (H) subrogacija atsiranda tik atlikus tokį mokėjimą. (I) Iki 229 480,73 EUR sumos išmokėjimo apeliantas net negalėjo pareikšti ieškinio, nes subrogacija dėl būsimų, t. y. nesukauptų mokėjimų neegzistuoja. Taigi (J) pagal [Civilinio kodekso] 498 straipsnio 2 dalį, skaičiuojant nuo paskutinio mokėjimo (2014 m. balandžio 7 d.), senaties terminas būtų pasibaigęs tik [2017 m.] balandžio 7 d.¹, t. y. gerokai vėliau po ieškinio pareiškimo ir jo įteikimo atsakovei dienos. (K) Šiuo klausimu daroma nuoroda į šių argumentų 51 punkte nurodytus sprendimus, ypač į STA (Vyriausiasis administracinis teismas) sprendimą Nr. 2/2018 dėl jurisprudencijos suvienodinimo <...>, kuris lemia priešingą nei skundžiamas sprendimą. (L) Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, teismas *a quo* dėl klaidingo aiškinimo ir netaikymo pažeidė argumentuose ir šiose išvadose nurodytus teisės aktus. Todėl (M) skundžiamas sprendimas turi būti panaikintas ir šios išvados turi būti pripažintos pagrįstomis. Be to, (N) ieškinio pareiškimo dieną nebuvo suėjęs apelianto teisės į gražinimą senaties terminas. (O) Atsižvelgiant į įrodytas ir neįrodytas faktines aplinkybes, iš atsakovės turi būti priteista sumokėti reikalaujamą sumą ir delspinigius, kaip nurodyta ieškinyje. Būtų teisinga, jei, remiantis tuo, kas išdėstyta šiose išvadose, būtų panaikintas skundžiamas sprendimas.

Atsiliepime į apeliacinį skundą atsakovė ginčijo apelianto argumentus; ji pakartojo, kad yra suėjęs reikalaujamos teisės senaties terminas, ir apibendrinant teigė, kad teismo sprendimas atmesti ieškinį yra pagrįstas, ir prašė palikti jį galioti.

¹ Dėl rašybos klaidos jis nurodė 2014 m. balandžio 7 d., nors iš tikrųjų norėjo nurodyti 2017 m. balandžio 7 d., tęsdamas tai, ką išdėstė pirma.

*

Apeliacinis skundas buvo priimtas ir nagrinėtinas iš esmės.

<...> [su procesu susiję aspektai]

3. Apeliacinio skundo dalykas

Apeliacinio skundo apimtį riboja apelianto reikalavimai, todėl būtina pareikšti poziciją dėl jame keliamų klausimų. [su procesu susiję aspektai]

Išnagrinėjus apelianto reikalavimus, **reikės nuspręsti, ar nagrinėjamoje situacijoje taikytina Prancūzijos teisė, pagal kurią reikalaujamos teisės senaties terminas nėra suėjęs, arba [ar] subsidiariai, jei būtų nuspręsta taikyti Portugalijos teisę, teisė taip pat nėra išnykusi atsižvelgiant į paskutinio mokėjimo nukentėjusiajam data.**

Tai yra lemiamas aspektas, dėl kurio reikia aptarti šiuos apeliaciniame skunde keliamus klausimus:

- Taikytina nacionalinė teisė pagal 2007 m. liepos 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 864/2007 („Roma II“), kuriuo reglamentuojamos valstybių narių piliečius siejančios nesutartinės prievolės, ir Civilinio kodekso 45 straipsnyje numatytą kolizinę normą;
 - 4 straipsnio 1 dalies ir 15 straipsnio h punkto aiškinimas ir taikymas; ieškovo, kaip asmens, kuriam subrogacijos pagrindu perėjo nukentėjusiojo teisės, statusas ir reglamento „Roma II“ 19 straipsnio taikymo sritis; bendroji *lex loci damni* taisyklė ir specialioji taisyklė, taikoma asmeniui, kuriam subrogacijos pagrindu perėjo nukentėjusiojo teisės;
 - Civilinio kodekso 498 straipsnio 2 dalies objektyvioji ir subjektyvioji taikymo sritis; reikalaujamos teisės teisinis pobūdis, kiek tai susiję su subrogacijos institutu arba su atgręžtinio reikalavimo teisės institutu; doktrinoje ir jurisprudencijoje pateikiamas nuostatos aiškinimas; reikalavimo dėl žalos atlyginimo pinigais dalimis senaties termino *dies a quo*.

II. MOTYVAI

A. Faktinės aplinkybės

Teismas *a quo* nustatytomis pripažino šias faktines aplinkybes:

(1) 2010 m. rugpjūčio 4 d., apie 17.30 val., prie Alvaro (Algarvė) paplūdimio įvyko avarija: savininko <...> vedamas laivas <...> atsitrenkė į besimaudžiusį Prancūzijos pilietį <...> [nuoroda į procesinius dokumentus]. (2) Plaukdamas

Alvoro paplūdimio teritorijoje <...> tas laivas sraigtu trenkėsi į minėtą asmenį, **(3)** <...> kuris plaukiojo su akiniais, paviršinio nardymo vamzdeliu ir plaukmenimis. **(4)** Minėtas atsitrenkimas įvyko maždaug 250 metrų nuo kranto linijos, beveik 120–140 metrų nuo sausumos, vandens paviršiuje; **(5)** <...> laivybai draudžiamoje zonoje, **(6)** <...> skirtoje tik maudytis ir plaukioti. **(7)** <...> **(8)** Laive nebuvo įrengta jokių navigacijos priemonių (pvz., GPS ar radaro). **(9)** Tiesioginė sraigto atsitrenkimo į besimaudžiusio asmens kūną pasekmė – šis patyrė <...> [išsamus patirtų kūno sužalojimų aprašymas]. **(10)** <...> [tas pats]; **(12)** Iš karto po įvykio jis buvo nugabentas į Barlavento Algarvio ligoninę. **(13)** Po to jis sraigtasparniu buvo perkeltas į São José ligoninę Lisabonoje, kur jam buvo atlikta operacija ir jis buvo hospitalizuotas nuo 2010 m. rugpjūčio 4 iki 9 d. <...> [nuoroda į procesinius dokumentus]. **(14)** 2010 m. rugpjūčio 9 d. šis asmuo lėktuvu buvo parskraidintas į Prancūziją, kur buvo hospitalizuotas iki 2010 m. rugsėjo 7 d. <...> [tas pats]. **(15)** Jam taip pat buvo atliktos kelios operacijos <...> [tas pats]. **(16)** Nuo 2010 m. rugsėjo 7 d. iki lapkričio 11 d. nukentėjęsysis buvo paguldytas į Val de Rosay funkcinės reabilitacijos centrą; nuo 2011 m. birželio 16 iki 19 d., vėlgi dėl pirma aprašytos avarijos, jis buvo hospitalizuotas Park klinikoje, kur jam buvo atlikta operacija <...>; [operacijų aprašymas] **(17)** Nuo 2010 m. rugpjūčio 4 d. iki lapkričio 11 d., nuo 2011 m. birželio 16 iki 19 d. ir 2012 m. vasario 14 d. jis buvo visiškai nedarbingas <...> [nuoroda į procesinius dokumentus]. **(18)** Nuo 2010 m. lapkričio 12 d. iki 2011 m. sausio 2 d. jis buvo 60 % nedarbingas **(19)**, o nuo 2011 m. sausio 3 d. iki birželio 15 d., nuo 2011 m. birželio 20 d. iki 2012 m. vasario 13 d. ir nuo 2012 m. vasario 15 d. iki 2012 m. gruodžio 28 d. – 50 % nedarbingas. **(20)** Dėl pirma aprašytos avarijos nukentėjęsysis <...> [nukentėjusiojo adreso nurodymas] pateikė reikalavimą atlyginti žalą ieškovui (garantijų fondui), kuris yra Prancūzijos subjektas, atsakingas už per nelaimingus atsitikimus nukentėjusių asmenų žalos atlyginimą pirmąja instancija [nuoroda į procesinius dokumentus]. **(21)** <...> Procesas vyko Liono pirmosios instancijos teisme <...> [tas pats]. **(22)** Vykstant šiam teismo procesui nukentėjęsysis ir ieškovas susitarė dėl 229 480,73 EUR žalos atlyginimo <...> [tas pats]. **(23)** 2014 m. kovo 3 d. pasirašytame ir 2014 m. kovo 20 d. teismo patvirtintame susitarime abi šalys susitarė, kad avarijos pasekmės bus nustatytos pagal eksperto parengtą medicininę ataskaitą <...> [eksperto tapatybės nurodymas]. **(24)** Buvo nustatyta kompensacija visai dėl aptariamą avarijos padarytai žalai atlyginti ir ji atitinka šių sudedamųjų dalių sumą <...> [nuoroda į procesinius dokumentus]: – Įvairios išlaidos: 2 028,78 EUR. – Konsoliduota žmogiškoji pagalba pagal 13,00 EUR valandinį įkainį: 10 640,50 EUR. – Pritaikytos transporto priemonės išlaidos: 5 826,11 EUR. – Žmogiškoji pagalba iki gyvos galvos: 76 153,24 EUR. – Visiški laikini nepatogumai pagal 25,00 EUR valandinį įkainį: 2 415,00 EUR. – 60 % daliniai laikini nepatogumai: 717,60 EUR. – 50 % daliniai laikini nepatogumai: 8 199,50 EUR; – Neturtinė žala: 22 000,00 EUR. – Laikina estetinė žala: 3 000,00 EUR. – Nuolatinis funkcinis sutrikimas (45 %): 76 500,00 EUR. – Nuolatinė estetinė žala: 7 000,00 EUR. – Asmeninė savęs pripažinimo žala: 15 000,00 EUR. **(25)** Ieškovas už patirtą žalą nukentėjusiajam <...> išmokėjo minėtą bendrą 229 480,73 EUR sumą čekiais atitinkamai 2013 m. vasario 15 d. (10 000,00 EUR) ir 2014 m.

balandžio 7 d. (219 480,73 EUR) <...> [nuoroda į procesinius dokumentus]. (26) 2016 m. lapkričio 28 d. buvo pareikštas šis ieškinys; 2016 m. gruodžio 12 d. jis buvo įteiktas atsakovei <...> [tas pats]. (27) Savininkas <...> ir atsakovė buvo sudarę jūrų transporto draudimo sutartį dėl draudimo rūšies „Pramoginiai laivai“, kuria apdraustas toliau nurodytas laivas <...> ir kuri apima civilinės atsakomybės draudimo teikiamą apsaugą, draudimo suma – 250 000,00 EUR <...> [draudimo liudijimo nurodymas]. (28) 2014 m. rugpjūčio 12 d. atsakovė atsakė į ieškovės atstovo 2014 m. liepos 31 d. pateiktą reikalavimą, jam prieštaravo ir teigė, kad ne tik buvo suejęs senaties terminas, bet ir avarija įvyko tik dėl nukentėjusio besimaudžiusio asmens kaltės <...> [nuoroda į procesinius dokumentus]. (29) 2012 m. lapkričio 28 d. *Tribunal Judicial de Portimão (Juiz de Instrução Criminal)* (ikiteisminio tyrimo teisėjas, Portugalija) išbraukė prokuratūros iniciatyva iškeltą baudžiamąją bylą iš registro <...> [tas pats]. (30) <...> Gavęs prašymą pradėti tyrimą, tas teismas, remdamasis tuo, kad teisė pateikti skundą yra išnykusi ir kad prokuratūra neturi teisės atlikti baudžiamojo persekiojimo, nutraukė įtariamajam <...> iškeltą baudžiamąją bylą ir nurodė išbraukti bylą iš registro; apie tai buvo pranešta 2012 m. gruodžio 3 d. <...> [tas pats]. (31) Šiai bylai buvo suteiktas numeris 37/10.1MAPTM, o prokuratūra pareiškė kaltinimus kaltinamajam dėl sveikatos sutrikdymo dėl neatsargumo (32) <...> 2012 m. gegužės 30 d. surašytu kaltinamuoju aktu. (33) Kitą dieną po avarijos <...> [apdraustasis] Portimauno jūrų policijai pateikė 2010 m. rugpjūčio 5 d. pasirašytą rašytinį pranešimą apie avariją; jame visų pirma teigiama, kad apdraustasis negalėjo užkirsti kelio avarijai, nes besimaudęs Prancūzijos pilietis ne tik buvo paniręs po vandeniu, bet ir buvo zonoje, kurioje draudžiama maudytis ir kuria gali naudotis tik laivai <...> [tas pats]. (34) Po avarijos atsakovė kreipėsi į įmonę *Peritotal – Sociedade de Peritagens e Avaliações, S.A.*, kurios ekspertas <...> parengė dokumentais pagrįstą ataskaitą <...> [nuoroda į procesinius dokumentus ir liudytojo tapatybės nurodymas]. (35) Vykdydamas savo pareigas minėtas ekspertas atliko kelis tyrimus (jie nurodyti jo ataskaitoje) ir 2011 m. sausio 10 d. surašė liudytojo <...> parodymus <...> [nuoroda į procesinius dokumentus ir liudytojo tapatybės nurodymas]. (36) Vėliau, 2011 m. sausio 31 d., tas pats ekspertas surašė liudytojo parodymus <...> [nuoroda į procesinius dokumentus ir liudytojo tapatybės nurodymas]. (37) To paties eksperto teigimu, „nustatyta“, kad avarijos momentu besimaudęs Prancūzijos pilietis buvo už laivybos kanalą žyminčių plūdurių; avarija įvyko, kai besimaudęs asmuo plaukiojo už įprastos maudymosi zonos ribų, t. y. už maudymosi zonos ribų ir (daugiau nei 300 m) nuo pakrantės nutolusioje zonoje, kur laivas galėjo plaukioti. (38) Be to, ekspertas nurodė, kad avarijos momentu besimaudęs Prancūzijos pilietis buvo su nardymo akiniais (kauke), nardymo vamzdeliu ir plaukmenimis <...>. (39) <...> [liudytojo rašytinių parodymų su tam tikra išsamesne informacija apie avariją išdėstymas]

Nėra įrodyta, kad: **I.** Minėtas besimaudęs Prancūzijos pilietis, kuris nardė, tapo matomas tik tada, kai išniro į paviršių, ir prieš įvykstant aptariamai avarijai nedavė jokie įspėjamojo signalo. **II.** Iš karto po avarijos apdraustasis <...> suteikė visą įmanomą pagalbą besimaudžiusiam Prancūzijos piliečiui. **III.** Minėtas laivas <...> atsitrenkė į žmogų tuomet, kai buvo toli nuo kranto ir tik laivybai skirtoje zonoje. **IV.** Laivo atsitrenkimo momentu besimaudęs Prancūzijos pilietis buvo už laivybos

kanalą žyminčių plūdurių. V. Laivas atsitrenkė tuomet, kai minėtas besimaudęs asmuo plaukiojo už įprastos maudymosi zonos ribų, t. y. daugiau nei 300 m nuo pakrantės (paplūdimio) nutolusioje zonoje, VI. <...> kur tas laivas galėjo plaukioti be apribojimų.

B. Apeliacinio skundo esmė

1. Ginčo santrauka

Po 2010 m. rugpjūčio 4 d. Alvaro paplūdimyje įvykusios avarijos, kai atsakovės apdraustas Portugalijos laivas atsitrenkė į Prancūzijos pilietį, ieškovas, pagal Prancūzijos teisę šiuo tikslu pripažintas subjektas, išmokėjo nukentėjusiajam 229 480,73 EUR dėl įvykio patirtai žalai atlyginti.

Teigdamas, kad avarija įvyko tik dėl laivą vedusio asmens ir savininko kaltės, ieškovas pareiškė atsakovei ieškinį dėl civilinės atsakomybės už neteisėtus apdraustojo veiksmus ir pareikalavo nukentėjusiajam išmokėtos sumos pagal Prancūzijos teisės nuostatas, kurios, jo supratimu, taikytinos pagal 2007 m. liepos 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 864/2007 („Roma II“) 19 straipsnį.

Nors atsakovė pripažino, kad įvyko aptariama avarija ir kad su laivo savininku sudaryta jūrų transporto draudimo sutartis, ji nuo pat pradžių² nesutiko su ieškovo reikalavimu sumokėti, nes manė, kad, remiantis Portugalijos civilinio kodekso 498 straipsnio 1 dalimi, kuri taikoma nagrinėjamu atveju pagal Civilinio kodekso 45 straipsnį, buvo suėjęs subrogacijos teisės senaties terminas.

Nesutikdamas su Portugalijos teisės taikymu ieškovas atsikirto, kad, atsižvelgiant į Civilinio kodekso 4[9]8 straipsnio 3 dalį, senaties terminas nuo paskutinio mokėjimo nukentėjusiajam dienos nėra suėjęs.

Sprendime, remdamasis įrodytomis faktinėmis aplinkybėmis, teismas *a quo* konstatavo, kad pagal Portugalijos civilinio kodekso 498 straipsnio 1 dalį ieškovo reikalaujamos teisės senatimi grindžiamas prieštaravimas turi būti patenkintas ir atmetė atsakovei pareikštą ieškinį.

Apeliacinis skundas pateiktas dėl patenkinto prieštaravimo, kuris lemia reikalaujamos teisės išnykimą ir kurio faktinės aplinkybės neginčijamos, todėl apelianto reikalavimas yra susijęs tik su teismo sprendime padaryta teisės klaida.

2. Taikytina nacionalinė teisė

Nacionalinių teismų nagrinėjama situacija yra tarpvalstybinio pobūdžio ir grindžiama sudėtingu ieškinio pagrindu, susijusiu su deliktine atsakomybe;

² Kiek tai svarbu šioje byloje, buvo patenkintas civilinių bylų teismo jurisdikcijos nebuvimu grindžiamas prieštaravimas ir pripažinta jūrų teismo jurisdikcija nagrinėti bylą.

kalbant konkrečiai, Portugalija yra vieta, kurioje įvyko avarija, yra laivas ir gyvena tariamai atsakingas jo savininkas; nukentėjusysis yra Prancūzijos pilietis ir gyvena Prancūzijoje; ieškovas yra pagal Prancūzijos teisės aktus įsteigtas ir jų reglamentuojamas subjektas, kuris, subrogacijos pagrindu perėmęs nukentėjusiojo, kuriam atlygino patirtą žalą, teises, pareiškė ieškinį laivo savininko draudikui.

Teismas *a quo*, nagrinėdamas šį prejudicinį klausimą, apibendrinant padarė išvadą, kad ginčui spręsti taikytina Portugalijos teisė, ypač atsižvelgiant į ieškovo reikalaujamos teisės pobūdį ir senaties taisykles. Taikydamas Portugalijos teisę tas teismas konstatavo, kad yra suėjęs reikalaujamos teisės senaties terminas, nes, remiantis Civilinio kodekso 498 straipsnio 1 dalimi, nuo avarijos dienos praėjo daugiau nei treji metai, ir, kadangi ieškovas subrogacijos pagrindu perėmė nukentėjusiojo teisę į patirtos žalos atlyginimą, jis negali pasinaudoti šio straipsnio 2 dalyje numatytu nauju terminu, susijusiu su draudiko atgręžtine reikalavimo teise; jis taip pat konstatavo, kad ieškovas negali remtis šio straipsnio 3 dalyje numatytu ilgesniu baudžiamosios bylos dėl neteisėtų veiksmų senaties terminu, nes nukentėjusysis neinicijavo baudžiamosios bylos iškėlimo ir nepareiškė atskiro civilinio ieškinio.

Apeliantas, kuris neprieštaruoja teiginiui, kad bylinėjasi su laivo draudike atsakove kaip nukentėjusiojo teisių perėmėjas subrogacijos pagrindu, priešingai, remdamasis reglamento „Roma II“ 19 straipsniu, tvirtina, kad nagrinėjamoje situacijoje taikytina Prancūzijos teisė.

Taigi jis teigia, kad taikant Prancūzijos teisę, konkrečiai Prancūzijos baudžiamojo proceso kodekso 706.11 straipsnį, *Code des Assurances* (Draudimo kodeksas) L-422.1 straipsnį ir Prancūzijos civilinio kodekso 2270 straipsnį, teisės į nukentėjusiajam išmokėto žalos atlyginimo grąžinimą įgyvendinimo senaties terminas nėra suėjęs, todėl priimtas teismo sprendimas turi būti panaikintas.

Quid juris?

Nagrinėjamomis faktinėmis aplinkybėmis kyla dviejų Europos Sąjungos valstybių narių įstatymų kolizija, būtent todėl civilinei (ir komercinei) deliktinei atsakomybei, kuri turi būti laikoma apimančia žalą gyvybei ir sveikatai, taikytina teisė pirmiausia nustatoma pagal Reglamentą „Roma II“ (2007 m. liepos 11 d. Reglamentą (EB) Nr. 864/2007), kaip numatyta jo 1 straipsnio 1 dalyje³; pagal Portugalijos Respublikos Konstitucijos 8 straipsnio 3 dalį šis reglamentas yra tiesiogiai taikomas vidaus teisės sistemoje.

Portugalijos vidaus kolizijų teisėje pasirinktas būdas iš esmės netaikomas viršvalstybinėms kolizinėms normoms.

³ Be to, darant prielaidą, kad nėra kitos tarptautinės sutarties nagrinėjamoje srityje, kurios šalis yra Prancūzija ar Portugalija.

Nors pripažįstama, kad doktrinoje yra tam tikrų nesutarimų dėl prejudicinių klausimų tarptautinės privatinės teisės srityje, pavyzdžiui, dėl to, ar Reglamentu „Roma II“ reikalaujama subordinuotos sąsajos savarankiškos sąsajos taikant *lex fori* kolizijų teisę nenaudai, tai nėra svarbu sprendimui šioje byloje⁴.

Kalbant apie Reglamento „Roma II“ 14 straipsnyje įtvirtintą pasirinkimo laisvę, pažymėtina, kad nagrinėjamu atveju tai taip pat neįmanoma, nes neteisėti veiksmai / avarija įvyko Portugalijos teritorijoje, o pagal šio reglamento 4 straipsnio 1, 2 ir 3 dalis ir Portugalijos civilinio kodekso 45 straipsnio 1 dalį turi būti taikoma Portugalijos teisė.

Be to, ginčo negalima išspręsti taikant „palankesnės teisės“ sprendimą, nes akivaizdu, kad šiuo atveju per avariją nukentėjęs asmuo nėra pareiškęs tiesioginio ieškinio draudikui, numatyto reglamento 18 straipsnyje, kuris turėtų būti pagrįstas aiškinant teisę, taikytiną nukentėjusiojo apsaugos dominuojančio sisteminio elemento vyravimui, t. y. atitinkamai gynybai draudiko atžvilgiu palankesnės teisės principą⁵.

Kaip Reglamento „Roma II“ komentare aiškina Moutinho de Almeida, „prievolių pasibaigimo pagrindai yra atitinkamas įvykdymas ir kompensacija arba atsakingo asmens mirtis, o dėl įgyjamosios senaties ir ieškininės senaties pažymėtina, kad palankesnės teisės principas netaikomas“⁶.

Galiausiai Portugalijos teisėje numatyta subrogacijos pagrindu teises perėmusio asmens gynyba, o atsakovė pripažino ieškovės procesinę ir materialinę teisę reikalauti gražinti sumą, kurią ji sumokėjo nukentėjusiajam dėl avarijos Alvaro paplūdimyje, tariamai įvykusios tik dėl atsakovės apdrausto atitinkamo laivo savininko ir įgulos nario kaltės.

Atsakovės prieštaravimas grindžiamas tik teisės į žalos atlyginimą senatimi pagal Portugalijos teisę.

Tačiau dėl nesutartinių prievolių, atsirandančių dėl deliktinės atsakomybės, grindžiamos neteisėtais veiksmais ar rizika, Reglamento „Roma II“ 4 straipsnio 1 dalyje nustatyta bendra taisyklė, kad taikytina valstybės, kurioje atsirado žala, teisė.

15 straipsnio h punkte nustatyta, kad teisės taikymo sritis apima „galimus prievolės pasibaigimo būdus bei įgyjamosios senaties ir ieškininės senaties taisykles, įskaitant taisykles dėl pradėjimo skaičiuoti įgyjamosios senaties ar ieškinio senaties terminus bei tų terminų sustabdymo ir nutraukimo“.

⁴ <...>.

⁵ <...>.

⁶ Tai nurodyta „O Regulamento Roma II“, 2107, [Ed.] Principia, p. 164.

Kadangi avarija, dėl kurios buvo pareikštas ieškinys, įvyko Portugalijoje, pagal šią nuostatą nagrinėjamai situacijai turi būti taikoma Portugalijos teisė, ypač kiek tai susiję su ieškovės reikalaujamai teisei taikomu ginčijamu senaties terminu.

Kartu Reglamento „Roma II“ 19 straipsnyje nurodyta: *„Tais atvejais, kai asmuo (kreditorius) turi nesutartinę reikalavimo teisę kito asmens (skolininko) atžvilgiu, o trečiasis asmuo turi pareigą patenkinti kreditoriaus reikalavimus arba jau faktiškai patenkino kreditoriaus reikalavimus tą pareigą įvykdydamas, pagal teisę, kuri reglamentuoja trečiojo asmens pareigą patenkinti kreditoriaus reikalavimus, nustatoma, ar ir kokia apimtimi trečiasis asmuo turi teisę skolininko atžvilgiu naudotis teisėmis, kurias kreditorius turėjo skolininko atžvilgiu pagal teisę, reglamentuojančią jų santykius“.*

Išdėsčius problemos aspektus kyla klausimas, ar Reglamento „Roma II“ 19 straipsniu siekiama trečiajam asmeniui, sumokėjusiam nukentėjusiajam, užtikrinti taikytinos teisės, reglamentuojančios asmens, kurio teisės perėjo subrogacijos pagrindu, ir šias teises perėmusio asmens (vidaus) santykius, nuspėjamumą ir kokia apimtimi jis gali įgyvendinti teisę skolininko ir už neteisėtus veiksmus ar riziką atsakingo asmens atžvilgiu, t. y. ar pagal „trečiojo asmens“ teisę jos taikymas ribojamas subrogacijos įgyvendinimo sąlygų apibrėžimu. Arba ar trečiojo asmens, kuriam subrogacijos pagrindu perėjo nukentėjusiojo teisės, teisė taip pat taikoma teisės senaties, kuria remiasi žalą padariusio asmens draudikas, taisyklėms ir ši teisė šioje srityje yra viršesnė už Reglamento „Roma II“ 15 straipsnio h punkte ir 4 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą nuostatą.

Kitaip tariant, reikia nustatyti, ar Reglamento „Roma II“ 19 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad, kai teisė į žalos atlyginimą dėl neteisėtų veiksmų įgyvendino asmuo, perėmęs nukentėjusiojo teises, šiuo atveju ieškovė, taikytina šio trečiojo asmens, nesusijusio su nesutartiniais santykiais, nacionalinė teisė, šiuo atveju Prancūzijos teisė, arba ar ši nuostata susijusi tik su subrogacijos pagrindų bei sąlygų klausimu ir, kiek tai susiję su teisės senaties taisyklėmis, toliau taikomas šios reglamento 15 straipsnio h punktas, *ex vi* 4 straipsnio 1 dalis, nes šis atvejis susijęs ne tik su „trečiojo asmens“ ir kreditoriaus santykiais, bet ir, neperžengiant materialinių nukentėjusiojo teisės į žalos atlyginimą įgyvendinimo ribų, su nesutartiniais santykiais.

Esant tokių pagrįstų abejonių dėl Reglamento „Roma II“ nustatytos reglamentavimo sistemos aiškinimo ir taikymo, turinčių esminės reikšmės galutiniam šalių ginčo išsprendimui, ypač apeliacinio skundo dalyko nagrinėjimui, būtina Europos Sąjungos Teisingumo Teismui pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą, kad būtų užkirstas kelias nagrinėjamos Bendrijos teisės aiškinimo skirtumams.

3. Prašymas priimti prejudicinį sprendimą

Pagal Lisabonos sutarties 65 straipsnio b punktą Bendrija turi patvirtinti priemones teismo bendradarbiavimo tarpvalstybinio pobūdžio civilinėse bylose srityje, visų pirma priemones, kuriomis skatinamas valstybėse narėse teisės ir jurisdikcijos kolizijai taikomų teisės normų suderinamumas.

Prašymu priimti prejudicinį sprendimą siekiama dvejopo tikslo – būti priemone, užtikrinančia bendrą Europos Sąjungos teisės taikymo pobūdį ir nacionalinių teismų, kaip bendrosios kompetencijos Sąjungos teisės teismų, vaidmenį, kad būtų užtikrinta visų Europos piliečių teisinė lygybė⁷.

Šiuo aspektu reikia atkreipti dėmesį į Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto ir Teisingumo Teismo procedūros reglamento nuostatas šiais klausimais.

Pagal Lisabonos sutarties 19 straipsnio 3 dalies b punktą Europos Sąjungos Teisingumo Teismas priima sprendimus <...> [atitinkamo straipsnio citata]

Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 267 straipsnyje nustatyta, kad „*Europos Sąjungos Teisingumo Teismo jurisdikcijai priklauso priimti prejudicinį sprendimą dėl: <...> Sąjungos institucijų, įstaigų ar organų aktų galiojimo ir išaiškinimo*“ ir kad „*[t]okiam klausimui iškilus valstybės narės teisme, tas teismas, manydamas, kad sprendimui priimti reikia nutarimo šiuo klausimu, gali prašyti Teismą priimti dėl jo prejudicinį sprendimą*“.

Nagrinėjamu atveju kyla klausimas dėl to, ar taikytina Prancūzijos, ar Portugalijos nacionalinė teisė, kiek tai susiję su terminu ir senaties termino, taikomo teisei į žalos atlyginimą remiantis civiline atsakomybe už Portugalijoje padarytus neteisėtus veiksmus, kai nukentėjusysis ir asmuo, kuriam subrogacijos pagrindu perėjo jo teisės ir kuris pareiškė ieškinį draudikui, yra Prancūzijos subjektai, apskaičiavimu.

2004 m. lapkričio 5 d. Europos Vadovų Tarybos priimtoje Hagos programoje buvo raginama aktyviai dirbti su nesutartinėmis prievolėmis („Roma II“) susijusių kolizinių teisės normų srityje⁸.

Konkrečioje Portugalijos teismo nagrinėjamoje situacijoje nesutariama dėl Reglamento „Roma II“ 19 straipsnio, siejamo su 4 straipsnio 1 dalimi ir 15 straipsnio h punktu, aiškinimo, kuris yra lemiamas sprendžiant dėl Portugalijos arba Prancūzijos teisės taikymo, kiek tai susiję su asmens teisei taikomos senaties taisyklėmis ir termino skaičiavimo būdu, o tai lemia skirtingus ginčo sprendimus.

Be to, susipažinus su nacionaline ir Teisingumo Teismo jurisprudencija, manytina, kad dėl ginčijamo klausimo nagrinėjimo sudėtingumo nepašalinamos kilusios abejonės, todėl išlieka minėtų Reglamento „Roma II“ nuostatų aiškinimo sunkumų.

⁷ <...>.

⁸ Pagrindinis Reglamento „Roma II“ tikslas – skatinti tinkamą vidaus rinkos veikimą.

Todėl šiuo atveju būtinybė kreiptis į prašymą priimti prejudicinį sprendimą yra pagrįsta.

Trumpas pagrindinių bylos aplinkybių aprašymas:

- Portugalijoje įvyko avarija: pramoginis laivas atsitrenkė į besimaudžiusį Prancūzijos pilietį.
- Šis per avariją nukentėjęs asmuo Prancūzijos teisme pareiškė ieškinį tuo tikslu pagal Prancūzijos teisės aktus įsteigtam subjektui ir jam buvo atlyginta dėl avarijos patirta žala.
- Nagrinėjamu atveju, įgyvendindamas subrogacijos pagrindu iš nukentėjusiojo perėjusią reikalavimo teisę, Prancūzijos subjektas pareiškė ieškinį laivo draudikui ir pareikalavo išmokėtos sumos.
- Draudikas pripažįsta subrogacijos pagrindu teises perėmusio asmens teisę pareikšti ieškinį, tačiau remiasi teisės į žalos atlyginimą senaties terminu pagal Portugalijos teisės aktuose nustatytą tvarką.

Europos Sąjungos Teisingumo Teismui pateikiamas šis klausimas:

Ar teisės į žalos atlyginimą senaties terminui taikytina avarijos vietos teisė (Portugalijos teisė) pagal 2007 m. liepos 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 864/2007 („Roma II“) 4 straipsnio l punktą ir 15 straipsnio h punktą ar, atsižvelgiant į tai, kad ieškovui subrogacijos pagrindu perėjo nukentėjusiojo teisės, taikytina subrogacijos pagrindu teises perėmusio „trečiojo asmens“ teisė (Prancūzijos teisė) pagal šio reglamento 19 straipsnį?

III. SPRENDIMAS

Atsižvelgdami į tai, kas išdėstyta, šio apeliacinio teismo teisėjai nusprendė:

- a) Atidėti sprendimo dėl ieškinio esmės priėmimą.
- b) Pateikti Europos Sąjungos Teisingumo Teismui šį prejudicinį klausimą: Ar teisės į žalos atlyginimą senaties taisyklėms taikytina avarijos vietos teisė (Portugalijos teisė) pagal 2007 m. liepos 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 864/2007 („Roma II“) 4 straipsnio l punktą ir 15 straipsnio h punktą ar tuo atveju, kai subrogacijos pagrindu pereina nukentėjusiojo teisės, taikytina šiuo pagrindu teises perėmusio „trečiojo asmens“ teisė (Prancūzijos teisė) pagal šio reglamento 19 straipsnį?

Bylos nagrinėjimas sustabdomas, kol Europos Sąjungos Teisingumo Teismas priims galutinį sprendimą.

Prašymas priimti prejudicinį sprendimą turi būti nagrinėjamas laikantis Rekomendacijų nacionaliniams teismams dėl prašymų priimti prejudicinį sprendimą pateikimo. Patvirtinus, kad prašymas priimti prejudicinį sprendimą gautas, kanceliarija kas ketvirtį prašys pateikti informaciją apie jo nagrinėjimo eigą.

Išlaidų nepatirta.

Lisabona, 2022 m. balandžio 5 d.

DARBINIS VERTINMAS